

GOTTI
Theoria
Logica
2

BX1750
.G68
1793
v.2
c.1

THEOLOGIA SCHOLASTICO- DOGMATICA

JUXTA MENTEM

DIVI THOMÆ AQUINATIS,

AD USUM DISCIPULORUM
ejusdem ANGELICI PRÆCEPTORIS

ACCOMMODATA PER FR.

VINCENTIUM - LUDOVICUM GOTTI

ORDINIS PRÆDICATORUM, SACRÆ THEOLOGIÆ
Magistrum, & Doctorem Collegiatum, olim in Patria Bono-
nicensi Universitate Controversiarum Fidei Publicum Professore, &
deinde SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

Tomus Secundus,

IN PRIMAM SECUNDÆ, ET SECUNDAM
SECUNDÆ PARTIS D. THOMÆ.

CONTINENS TRACTATUS

I. De Ultimo Fine, seu Beatitudine
Hominis.	VII. De Justificatione Peccatoris.
II. De Actibus Humanis.	VIII. De Merito Justi.
III. De Virtutibus, & Donis.	IX. De Fide Theologica.
IV. De Vitiis, & Peccatis.	X. De Infidelitate.
V. De Legibus.	XI. De Spe Theologica.
VI. De Divina Gratia.	XII. De Charitate.
	XIII. De Jure & Justitia.
	XIV. De Restitutione.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA

MDCXCIII.

Superiorum Permissu, ac Privilegiis.

46600

§. I. Resolutio Dubii. 64
§. II. Objectis respondetur. 65
Dubium Secundum. Quæ sint Regule Moralitatis. 66
§. I. Resolvitur Dubium. 67
§. II. Respondetur Objectis. 68
Dubium Tertium. De Principiis Moralitatis Actui Speciem dantibus. 68
§. I. Actus Moralitatis Speciem sumit ex Objecto. 68
§. II. Actus Moralitatis Speciem sumit a Circumstantiis. 69
§. III. Actus Moralitatis Speciem sumit a Fine Operantis. 69
Dubium Quartum. An idem Actus numero possit esse bonus ex Objecto, & malus ex Fine, vel econtra. 69
§. I. Quædam peccantur. 69
§. II. Resolutio Dubii. 69
§. III. Solutio Argumentorum contrariæ sententiæ. 70
Dubium Quartum. An possit idem Actus Moralitatis habere duplicem Speciem quæ simul sit Bona, vel simul Mala? 71
§. I. Resolutio Dubii. 72
§. II. Solutio objectionum. 73
Dubium Sextum. An dari possit Actus Humanus in individuo, qui nec Bonus sit, nec Malus moraliter, sed indifferentis? 73
§. I. Dari posse Actum Humanum ex specie sua indifferentem. 73
§. II. Non posse dari Actum Humanum in Individuo, qui sit indifferentis. 75
§. III. Fundamenta contrariæ sententiæ. 76
Dubium Septimum. An bona Intentio ex prava Electione vitietur, & prava Electio ex bona Intentione rectificetur, vel saltem ejus Pravitas minuatur? 79
§. I. Resolutio primæ Partis. 79
§. II. Resolutio secundæ, & tertiæ Partis. 80
§. III. Solutio eorum, quæ militent contra secundam assertionem: ubi etiam ostenditur, nullo bono fine licitum esse mentiri, qui seipsum occidere; vel alios auctoritate privata. 81
Dubium Octavum. An Bonitas, & Malitia actus Exterioris a Voluntatis actu pendeat, & quid ad illam addat? 83
§. I. Resolvitur prior Pars. 83
§. II. Resolvitur posterior Pars. 84
§. III. Fundamenta opposita. 85

QUESTIO QUARTA.

De Conscientia.
Dubium Primum. Quid sit Conscientia, & Quotuplex. 86
§. I. Resolvitur prior Pars. 86
§. II. Resolvitur secunda Pars. 87
Dubium Secundum. De Conscientia Recta. 87
§. I. A quo Conscientia dicatur Recta. 87
§. II. An Conscientia, ut sit Recta, debeat conformari Voluntati Divinæ in volito tam Formali, quam Materiali. 88
§. III. Solvuntur, quæ in speciem videntur contraria. 88
Dubium Tertium. De Conscientia Erronea quomodo obliget. 89
§. I. An Agere contra Conscientiam sit peccatum? 89
§. II. Solvuntur ea, quæ militent contra dicta. 90
§. III. Quædam Dubia resolvuntur. 91
Dubium Quartum. An conscientia erronea excuset, & an possit esse bona? 92
§. I. Prima Resolutio Dubii. 92
§. II. Resolutio Secunda Dubii. 93
Dubium Quintum. De Conscientia Dubia. 94
§. I. Supponuntur aliqua. 94
§. II. An liceat agere contra Conscientiam Dubiam. 94
§. III. Quid agere debeat is, qui habet Conscientiam Dubiam? 94
§. IV. De vulgata Regula; In dubiis sutor pars est eligenda. 95
Dubium Sextum. Quid sit Conscientia Scrupulosa, & quæ illius Causæ. 95
§. I. De Conscientia Scrupulosa. 95
§. II. Quid agendum sit ei, qui Scrupulis laborat. 96

QUESTIO QUINTA.

De Conscientia Probabili.
Dubium Primum. Aliqua præmittuntur pro Conscientia vere Probabili. 96
§. I. Quid sit Opinari, seu Opinio Probabilis. 96
§. II. Quid requiratur Opinio, ut patere possit Conscientiam in praxi Probabilem? 97
Dubium Secundum. Utrum liceat sequi Opinionem minus Probabilem, & minus Tutam relicta Probabiliori, & tutiori, quæ favet Legi. 98
§. I. Assertionem ponuntur. 98
§. II. Proponuntur Argumenta Opinionis Benignæ. 100
§. III. Proponuntur Rationes Sententiæ Rigidioris. 102

TRACTATUS III.

De Virtutibus, & Donis.

QUESTIO PRIMA.

De Virtutibus, quoad Essentiam, & Subjectum.

Dubium Primum. Quid sit Virtus. 103
§. I. Variæ Virtutis acceptiones. 103

§. II. An Virtus sit in genere Qualitatis, & sit Habitus? 103
§. III. Quid sit Virtus. 104
Dubium Secundum. In quo Subiecto sit Virtus. 104
§. I. Quædam præmittuntur. 104
§. II. Resolvitur de Intellectu. 105
§. III. Resolvitur de Voluntate. 106
Dubium Tertium. An in Appetitu Sensitivo sint Virtutes proprie dictæ? 107
§. I. Resolutio Difficultatis. 107
§. II. Solutio Contrariorum. 107

QUESTIO SECUNDA.

De Distinctione Virtutum.

Dubium Primum. De Virtutibus Intellectualibus, Moralibus, & Theologicis. 108
§. I. De Virtutibus Intellectualibus. 108
§. II. De Virtutibus Moralibus. 109
§. III. De Virtutibus Theologicis. 109
Dubium Secundum. An deatur in nobis Virtutes Morales per se Infusæ? 109
§. I. Quædam præmittuntur. 109
§. II. Resolutio Dubii. 110
§. III. Rationes Contrariorum Solvuntur. 111

QUESTIO TERTIA.

De Proprietatibus Virtutum.

Dubium Primum. An Virtutes Morales consistant in Medio? 111
§. I. Resolvitur de Virtutibus generaliter. 111
§. II. Resolvitur de medio Virtutum in particulari. 112
Dubium Secundum. An Virtutes Morales sint invicem necessario connexæ? 113
§. I. Aliqua supponuntur. 113
§. II. Resolutio Dubii. 113
§. III. Respondetur Rationibus contrariis. 114
Dubium Tertium. An Virtutes Morales sint necessario connexæ cum Charitate? 115
§. I. Resolvitur de Virtutibus Infusis. 115
§. II. Resolvitur de Virtutibus Acquisitis. 116
§. III. Solvuntur Argumenta contra hanc secundam Assertionem. 116
Dubium Quartum. Utrum Fides, & Spes possint esse sine Charitate? 117
§. I. An Charitas possit esse sine Fide, & sine Spe. 117
§. II. Resolutio Dubii. 117
§. III. Hereticorum argumenta. 118

QUESTIO QUARTA.

De Donis Spiritus Sancti.

Dubium Primum. An Dona Spiritus Sancti sint Habitus; & an a Virtutibus distincti? 119
§. I. Exponitur notio Doni. 119
§. II. Resolvitur, Dona esse Habitus. 120
§. III. Dona sunt Habitus a Virtutibus infusis distincti. 120
Dubium Secundum. An Dona Spiritus Sancti sint Septem? 120
§. I. Resolutio affirmativa. 120
§. II. Describuntur singula Dona. 120

TRACTATUS IV.

De Vitiis, & Peccatis.

QUESTIO PRIMA.

De Natura Vitii, & Peccati.

Dubium Primum. An Vitium sit contrarium Virtuti? 120
§. I. Aliqua præmittuntur. 121
§. II. Resolvitur Dubium. 122
§. III. De Contrarietate Vitii Virtutibus Infusis. 122
Dubium Secundum. An Vitium sit contra Naturam? 122
§. I. Resolvitur Dubium. 122
§. II. Objectionibus contrariis fit satis. 123
Dubium Tertium. Quid sit Peccatum? 124
§. I. An sit pejus Peccatum, quam Habitus Vitiosus? 124
§. II. Definitiones Peccati. 124
§. III. An Peccatum essentialiter sit Offensa Dei; & quomodo. 125
Dubium Quartum. An Peccatum essentialiter petat esse Voluntarium, Liberum, & cum Advertentia? 125
§. I. Peccatum debet esse Voluntarium. 125
§. II. Peccatum debet esse Liberum. 125
§. III. Quæ Advertentia sufficiat ad Peccandum. 126
Dubium Quintum. Quid sit, & an deatur Peccatum pure Philosophicum. 126
§. I. Peccati Philosophici Natura. 126
§. II. Prior Resolutio. 127
§. III. Posterior Resolutio. 128

QUESTIO SECUNDA.

De Peccato Commissionis, & Omissionis.

Dubium Primum. Unde sumatur distinctio Specifica Peccatorum. 128
§. I. 128

§. I. Species Peccatorum recensentur. 128
§. II. Resolutio Dubii. 129
§. III. Solutio Oppositorum. 129
Dubium Secundum. Per quid constituitur Peccatum Commissionis? 130
§. I. Præmittuntur aliqua. 130
§. II. Resolutio Dubii. 130
§. III. Probatur Assertio Auctoritate. 131
§. IV. Rationes Contrariæ. 132
§. V. In quo consistat Potentia peccandi. 133
Dubium Tertium. An Omissio ex causa Voluntaria imputetur, non solum quando apponitur Causa, sed etiam cum de facto consummatur? 134
§. I. Certa præmittuntur. 134
§. II. Resolutions Dubii. 134
§. III. Contrariæ Opinionis Fundamenta. 135
§. IV. An Peccata Commissionis, & Omissionis ex eodem motivo procedant, sint ejusdem Speciei in esse Moris. 136

QUESTIO TERTIA.

De Peccato Mortali, & Veniali.

Dubium Primum. An omne Peccatum natura sua sit Mortale; vel potius deatur aliquod Peccatum natura sua Veniale? 136
§. I. Præmittuntur Aliqua. 136
§. II. Catholica Veritas ex Scriptura, & Patribus. 137
§. III. Eadem Catholica Veritas Rationibus fundatur. 138
§. IV. Hereticorum Fundamenta. 138
Dubium Secundum. In quo Veniale Peccatum differat a Mortali. 140
§. I. Variæ inter utrumque Differentiæ. 140
§. II. Præcipua Differentia. 140
Dubium Tertium. Utrum peccatum Mortale, & Veniale conveniant univoce: Et an essentialiter differant in ratione Peccati. 141
§. I. Resolutio prioris Partis. 141
§. II. Resolutio posterioris Partis. 141
Dubium Quartum. Variæ de Peccato Veniali relate ad Mortale discutuntur. 141
§. I. An Peccatum Veniale sit Dispositio ad Mortale? 142
§. II. An Peccatum Veniale fieri possit Mortale? 142
§. III. An Peccatum Mortale fieri possit Veniale? 143
§. IV. An Peccatum Veniale causet Maculam in Anima? 143
Dubium Quintum. An Peccatum Veniale possit esse in aliquo cum solo Originali? 144
§. I. Aliqua præmittuntur. 144
§. II. Resolvitur Dubium, & simul statuitur, Hominem pervenientem ad Usam Rationis teneri sub Mortali se convertere ad Deum. 144
§. III. Solvuntur Rationes Contrariæ. 145
§. IV. An possit quis peccare Venialiter, prius quam peccet Mortaliter. 146

QUESTIO QUARTA.

De Comparatione Peccatorum ad invicem.

Dubium Primum. An omnia Peccata sint Connexa? 146
§. I. Resolutio negans. 146
§. II. Oppositæ Rationes. 147
Dubium Secundum. An omnia Peccata sint Paria? 147
§. I. Quinam in hoc erraverint. 147
§. II. Catholica Veritas. 147
§. III. Joviniani Fundamenta. 148
§. IV. An etiam Peccata contra Jus Positivum sint Inæqualia? 149
Dubium Tertium. Unde sumatur Inæqualitas Peccatorum. 149
§. I. An sumatur ex Objecto? 149
§. II. An Gravitās Peccatorum pensetur ex Dignitate Virtutum, quibus opponuntur? 149
§. III. An peccata Carnalia sint minoris Culpæ, quam Spirituality? 150
§. IV. An Gravitās Peccati attendatur secundum Causam. 150
§. V. An Circumstantia aggravet Peccatum? 150
§. VI. An Gravitās peccati augeatur secundum majus Nocuumtum? 150
§. VII. An Magnitudo Personæ, in quam Peccatur, & personæ, quæ peccat, aggravet Peccatum. 151

QUESTIO QUINTA.

De Subiecto Peccatorum.

Dubium Primum. An non solum in Voluntate, sed etiam in aliis Potentiis, a Voluntate motis, sit formaliter, & intrinsece Peccatum? 151
§. I. Præmittuntur Certa. 151
§. II. Resolutions Dubii. 152
§. III. Oppositiones contra Dicta. 153
Dubium Secundum. An in Sensualitate possit esse Peccatum sine ulla dependentia a Voluntate. Sed: an omnes Motus Sensualitatis etiam primo Primi, qui prorsus involuntarie exurgunt contra Rationem, sint Peccata? 154
§. I. Error Protestantium. 154
§. II. Catholica Assertio. 154
§. III. Protestantium Momenta. 155

Dubium Tertium. Nonnulla Quæstia ex D. Thoma expediuntur. 157
§. I. De Morosa Deledatione. 157
§. II. De Peccato consentis in Actum. 157
§. III. De Consensu in Deledationem. 157

QUESTIO SEXTA.

De Causis Peccatorum Actualium.

Dubium Primum. De Causis Interioribus Peccatorum 158
§. I. Quædam Præmittuntur. 158
§. II. An Ignorantia sit Causa Peccati &c. 159
§. III. An Concupiscentia, seu Passio sit Causa Peccati? 160
§. IV. An Malitia sit Causa Peccati? 160
Dubium Secundum. An Deus sit Causa Peccati? 161
§. I. Aliqua Præmittuntur. 161
§. II. Assertio Catholica. 161
§. III. Hereticorum Fundamenta evertit. 163
Dubium Tertium. An Deus concurrat cum Creatura ad Peccatum invidius, & volens. 165
§. I. Resolutio negativa. 165
§. II. Solvuntur contrariæ Rationes. 166
Dubium Quartum. An Deus sit Causa proprie, & per se Entitatis, & Actionis Peccati, in quantum Entitas, & Actio est? 168
§. I. Quibusdam prænotatis referantur Opiniones. 168
§. II. Resolutio Affirmativa. 168
§. III. Respondetur adversariorum Objectis. 170
Dubium Quintum. An Diabolus sit Hominibus causa peccandi? 172
§. I. An sit Causa directa. 172
§. II. An Diabolus possit inducere Homines ad peccandum, operando circa Partem Sensitivam interiorem? 172
§. III. Duo Quæstia examinantur. 173

QUESTIO SEPTIMA.

De Effectibus Peccati Actualis.

Dubium Primum. Quid sit Peccatum Habituale, seu Macula ex Peccato Actuali relicta. 173
§. I. Peccati Habitualis Existentia. 173
§. II. Constituentia Maculæ, seu Peccati Habitualis. 174
§. III. Argumenta Contraria. 174
Dubium Secundum. An Reatus Pœnæ sit effectus Peccati. Quid sit; & an Peccatum possit esse Pœna alterius? 176
§. I. Resolutio primæ Partis Dubii. 176
§. II. Resolutio secundæ Partis Dubii. 176
§. III. Resolutio tertiæ Partis Dubii. 177
Dubium Tertium. An Peccatum aliquod inducat Reatum Pœnæ Aeternæ, & Infinitæ Quantitatis? 177
§. I. Veritas de Fide. 177
§. II. An Pœna, Peccato Mortali debita, sit Infinitæ Quantitatis. 178
Dubium Quartum. An Peccatum Veniale in Damnato, per accidens, & ratione conjunctionis cum Mortali, Pœna Aeterna puniatur. 179
§. I. prior resolutio Dubii. 179
§. II. Resolutio secundæ Partis. 179
Dubium Quintum. An dimissa per Pœnitentiam Culpa, remaneat aliquando Obligatio ad Pœnam Temporalem? 180
§. I. Quædam præmittuntur. 180
§. II. Catholica Veritas. 180
§. III. Adversariorum Rationes. 181

TRACTATUS V.

De Legibus.

QUESTIO PRIMA.

De his, quæ pertinent ad Substantiam Legis in communi.

Dubium Primum. Quid sit Lex, & cujus Potentiæ Actus? 181
§. I. Variæ Legis acceptiones, tum quoad Nomen, tum quoad Rem. 182
§. II. An Lex essentialiter sit Actus Intellectus? 183
§. III. Scotistarum Rationes contrariæ. 183
Dubium Secundum. An Lex ordinetur semper ad bonum Commune? 184
§. I. An Lex ad aliquam Communitatem dirigi debeat? 184
§. II. An Lex debeat dirigi ad bonum Commune, seu ad Publicam Utilitatem, ut ad Finem? 185
§. III. An possit Princeps iuste Legem ferre, quæ bona particularia Subditorum in suam Utilitatem convertat, ut nec remota ad Bonum Publicum ordinetur. 185
Dubium Tertium. De Justitia Legis, Duratione, & Promulgatione ejusdem. 186
§. I. Quid requiratur, ut Lex sit Justa. 186
§. II. De Duratione Legis. 187
§. III. De Legis Promulgatione. 188
Dubium Quartum. De Diversitate, Effectibus, & Actibus Legis. 188
§. I. Divisiones Legis. 188
§. II. Effectus Legis. 189
§. III. Actus Legis. 189

QUESTIO SECUNDA.

De Lege Aeterna.

Dubium Primum. An sit, & quid sit Lex Aeterna? 190
§. I. Aliqua Praeantur. 190
§. II. R. solutio Prior. 190
§. III. Resolvitur posterior Pars. 190
§. IV. An Lex Aeterna sit vere, & proprie Lex? 191
Dubium Secundum. An omnis Lex derivetur a Lege Aeterna? 191
§. I. Resolutio Dubii. 191
§. II. Solvuntur quae obitare videntur. 192
Dubium Tertium. Quomodo Aeternae Dei Legi subiciantur. 192
§. I. De Aeternis, ac Divinis. 192
§. II. De Christo. 193
§. III. De Necessariis, & Naturalibus, Contingentibus creaturis. 193
§. IV. De Creaturis Rationalibus. 194

QUESTIO TERTIA.

De Lege Naturali.

Dubium Primum. An sit, & quid sit Lex Naturalis? 195
§. I. Legis Naturalis Existentia. 195
§. II. Legis Naturalis Auctor. 196
Dubium Secundum. In quo formaliter Lex Naturalis consistat. 196
§. I. Aliqua Praeantur. 196
§. II. Rejiciuntur rationes contrariae. 197
Dubium Tertium. An Lex Naturalis plura Praecepta contineat, an unum tantum; & an sit Una apud omnes? 198
§. I. Resolutio primae Partis. 198
§. II. Resolutio secundae Partis. 198
Dubium Quartum. An sub Lege Naturae continentur omnia Praecepta Decalogi, & Actus omnium Virtutum? 199
§. I. Resolvitur prima Pars. 199
§. II. Resolvitur secunda Pars. 199
Dubium Quintum. An Lex Naturalis admittit Mutationem, Abrogationem, vel Derogationem, Interpretationem, vel Epikhejam? 200
§. I. De Mutatione. 200
§. II. De Abrogatione, Interpretatione, & Epikheja. 201
Dubium Sextum. An Lex Naturae admittit Dispensationem? 201
§. I. Praeantur aliqua. 201
§. II. Resolutio Prior. 202
§. III. Resolutio Posterior. 203
§. IV. Fundamenta Adversariorum contra hanc secundam Assertionem. 203

QUESTIO QUARTA.

De Lege Veteri, seu Moisaica.

Dubium Primum. Utrum Lex Vetis fuerit bona, utilis, ac perfecta. 205
§. I. Rejiciuntur Errores. 205
§. II. Legem Veterem fuisse bonam. 206
§. III. Legem Veterem fuisse utilem. 207
§. IV. Legem Veterem fuisse minus perfectam. 208
Dubium Secundum. Utrum Lex Vetis, seu Moisaica fuerit a Deo lata. 208
§. I. Resolutio Dubii. 208
§. II. Modus, quo Lex Moisaica a Deo lata fuit. 209
Dubium Tertium. An Lex Moisaica soli Populo Judaeorum data fuerit, eumque solum obligaverit? 210
§. I. Resolutio prioris Partis. 210
§. II. Resolutio posterioris Partis. 211
§. III. An Lex Vetis convenienti Tempore data fuerit, & ob quem Finem? 211
Dubium Quartum. Quotuplicia fuerint Veteris Legis Praecepta. 212
§. I. Divisio Mandatorum Legis. 212
§. II. De Praeceptis Moralibus. 213
§. III. De Praeceptis Ceremonialibus, De Sacrificiis. 214
§. IV. De aliis Praeceptis Ceremonialibus. 215
§. V. De Praeceptis Judicialibus. 216
Dubium Quintum. An Lex Vetis abrogata sit, & quoad Omnia? 217
§. I. De Ceremonialibus, & Judicialibus. 217
§. II. De Praeceptis Moralibus. 218
Dubium Sextum. A Quo, & quando Lex Vetis fuerit abrogata. 218
§. I. An fuerit abrogata a Joanne? 218
§. II. An ante Christi Mortem? 218
§. III. An in Christi Mortem? 219
Dubium Septimum. An Lex Vetis statim post Abrogationem cessavit esse Mortifera? 219
§. I. Aliqua Praeantur. 219
§. II. Resolutio Dubii. 220
§. III. Contrarias Argumentis respondetur. 220
§. IV. Aliqua Quaestio solvuntur. 222

QUESTIO QUINTA.

De Lege Nova, seu Evangelica.

Dubium Primum. An Lex Evangelica habuerit Christum Auctorem, ac vere Legislatorem? 222
§. I. Quid sentiant Haeretici. 222
§. II. Catholica Veritas. 223
§. III. Haereticorum Fundamenta. 223
Dubium Secundum. Ad quae Praecepta Christus sua Lege nos obliget? 224
§. I. Referuntur Errores Haereticorum. 224
§. II. Doctrina Catholica. 224
Dubium Tertium. In quo differat Lex Nova a Veteri. 225
§. I. An Lex Nova alia sit a Veteri. 225
§. II. Aliae differentiae Legis Novae a Veteri. 225
Dubium Quartum. De Duratione Legis Novae. 226
§. I. An Lex Nova debuerit dari ab initio Mundi? 226
§. II. An Lex Nova duratura sit usque ad finem Mundi? 226

QUESTIO SEXTA.

De Lege Humana.

Dubium Primum. An in Homine sit Potestas condendi Leges obligantes in Foro Conscientiae? 228
§. I. Referuntur Errores. 228
§. II. Resolutions Catholicae. 228
§. III. Respondetur Haereticorum Objectis contra primam Assertionem. 229
§. IV. Respondetur Haereticorum Argumentis contra secundam Assertionem. 230
Dubium Secundum. De obligatione Legis Penalis. 230
§. I. An Lex Penalis obliget in Conscientia? 230
§. II. Solutio contrariae Assertionis. 231
§. III. An Leges Penales obligent ad Penam statim subeundam? 231
Dubium Tertium. An Lex Humana obliget sub Mortali, & an cum dispendio Vitae? 232
§. I. Resolutio prioris Partis. 232
§. II. Regulae dignoscendi, quando Lex Humana obliget sub Mortali, & quando non. 232
§. III. Resolutio posterioris Partis. 233
Dubium Quartum. Quid requiratur, ut Lex Humana obliget? 234
§. I. De Legis Humanae Promulgatione. 234
§. II. An, ut Lex Humana obliget, requiratur Consensus, sive Acceptatio Populi? 234
Dubium Quintum. Quinam Legibus Humanis teneantur. 235
§. I. De Principe, seu Legislatore. 235
§. II. De Clericis. 236
§. III. De Peregrinis. 236
Dubium Sextum. Quinam Leges possint ferri? 237
§. I. Resolutio Dubii. 237
§. II. An Potestas Legislativa Ecclesiastica, vel Civilis, potest dare a Fide, & bonis Moribus. 237

TRACTATUS VI.

De Divina Gratia.

QUESTIO PRIMA.

De Necessitate Gratiae Divinae.

Dubium Primum. Vanae Gratiae Aequalis Acceptiones, ac ejus Praecipui Hostes. 238
§. I. Quid Nomen Gratiae veniat. 238
§. II. Gratiae Hostes Praecipui. 239
Dubium Secundum. An ad cognoscendas Veritates Supernaturales, & Fidei sit necessaria Gratia. 239
§. I. Aliqua notata digna. 239
§. II. Assertiones Catholicae. 240
§. III. Argumenta Contraria. 241
Dubium Tertium. An ad cognoscendas Veritates Naturales Homo lapsus eget Speciali Gratia. 241
§. I. Exponitur Dubium. 241
§. II. Dux Prioris Resolutiones. 242
§. III. Aliae Resolutiones. 244
§. IV. Objectiones contra his duas Resolutiones. 245
Dubium Quartum. An possit Homo lapsus velle, & facere Bonum, sive Iustum, sive Peccatum sit, sive Infidelis? 246
§. I. Quaedam Praeantur. 246
§. II. Resolutio contra Pelagium. 246
§. III. Resolutio contra Lutherum, & Calvinum. 246
§. IV. Resolutio contra Bajum. 247
§. V. Resolutio contra Janseum. 249
Dubium Quintum. An, ut Homo lapsus possit facere Opus bonum Morale indigeat Speciali Gratia per Christum: an vero sufficiat Auxilium ordinis naturalis. 250
§. I. Rejicitur Opinio Vazquez, & Gregorii. 250
§. II. Resolutio nostra. 251
Dubium Sextum. An Homo lapsus possit sine Speciali Gratia Deum super omnia diligere? 252
§. I. Aliqua Praeantur. 252

§. II.

§. II. Auxilium necessarium in Statu Naturae Integrae, & pure. 253
§. III. Auxilium necessarium in Statu Naturae Corruptae. 253
§. IV. An tale Auxilium sit Naturalis originis, an vero Supernaturale? 254
Dubium Septimum. An sit necessaria Gratia ad Observantiam totius Legis Naturae? 255
§. I. Aliqua Supponuntur. 255
§. II. Resolutio Dubii. 256
§. III. Qualis Gratia requiratur ad Observantiam totius Legis naturalis. 258
§. IV. Quid dicendum de Statu Naturae Integrae? 259
§. V. Quid dicendum de Praeceptis Supernaturalibus, sive quoad Substantiam, sive quoad Modum? 259
§. VI. Sine aliqua Praecepta, quae nec per Dei Gratiam impleri possunt in hac Vita? 260
Dubium Octavum. An sit necessaria Gratia ad Victoriam Tentationum? 260
§. I. Aliqua Supponuntur. 260
§. II. Prima Resolutio. 261
§. III. Posterior Resolutio. 262
Dubium Nonum. An ad diu vitanda omnia Peccata Mortalia, quae sunt contra Legem Naturae, requiratur Specialis Gratia? 262
§. I. Aliqua Supponuntur. 262
§. II. Resolutiones. 263
§. III. Contrariorum Rationes. 263
Dubium Decimum. An ut Homo lapsus vitare possit omnia Peccata Venialia, indigeat Gratia, & Quali? 264
§. I. Aliqua Praeantur. 264
§. II. Resolutiones. 264
§. III. Contraria Fundamenta. 266
Dubium Undecimum. De Necessitate Gratiae ad se preparandum ad Gratiam. 267
§. I. Errores, & Opinionis. 267
§. II. Resolutiones. 268
§. III. Contra praefatas Assertiones Militantia. 268
Dubium Duodecimum. An Qui jam consecutus est Gratiam Habitualement, indigeat ulteriori Gratia Auxilio ad Bene operandum, & Quo? 269
§. I. Doctrina D. Thomae. 269
§. II. Resolutiones. 269
§. III. Contrariorum Rationes. 270
Dubium Trigesimum. An Homo in Gratia constitutus indigeat Auxilio Speciali Gratiae ad perseverandum finaliter? 271
§. I. Aliqua Praeantur. 271
§. II. Resolutiones. 272
§. III. Contrariae Rationes. 273
§. IV. De Gratia in Statu Naturae integrae ad perseverandum requisita. 274
§. V. Quorundam Resolutio circa Donum Perseverantiae. 275

QUESTIO SECUNDA.

De Divisione Gratiae Aequalis.

Dubium Primum. Quid sit Gratia gratis data, & Quotuplex. 276
§. I. Resolutio Prioris Partis. 276
§. II. Resolutio Posterioris Partis. 276
Dubium Secundum. De Divisione Gratiae Actualis in Operantem, & Cooperantem. 277
§. I. Divisio Statuitur, & Probat. 277
§. II. Aliqua resolvuntur. 278
Dubium Tertium. Dux aliae Divisiones Gratiae Actualis. 279
§. I. De Gratia preveniente, & subsequente. 279
§. II. De Gratia Excitante, & Adjuvante. 279
Dubium Quartum. De Gratia Sufficiente, & Efficaci. 280
§. I. Quo sensu Gratia dicatur sufficiens. 280
§. II. Eius, quae obstat, Resolvuntur. 281
Dubium Quintum. Unde Gratia suam habeat Efficaciam. 282
§. I. Aliqua Praeantur. 282
§. II. Gratiam non esse Efficacem solum ab Extrinsicis. 282
§. III. Examinatur Nova quaedam opinio de Equilibrio Virtutum ad Libertatem indifferentiae Necessario. 284

QUESTIO TERTIA.

De Gratia Habituali.

Dubium Primum. An Gratia Habituali sit Donum intrinsecum Animae? 285
§. I. Pauca Supponuntur. 285
§. II. Catholica Assertio. 285
§. III. Objectionum Solutio. 286
Dubium Secundum. An Gratia Habituali sit Accidens, an qualitas, & an in specie habitus. 287
§. I. Gratia non est Substantia, sed Accidens. 287
§. II. Gratia est Qualitas habens esse permanentis, & per modum habitus. 287
Dubium Tertium. An Gratia sit Supernaturalis, & Participatio Formalis Divinae Naturae. 288
§. I. Resolutio Primae Partis. 288
§. II. Resolutio Secundae Partis. 289
§. III. Aliqua contra Praefata. 289
Dubium Quartum. An Gratia Constituat Hominem Filium Dei Adoptivum? 290

§. I. Quaedam Praeantur. 290
§. II. Resolutio Dubii. 290
§. III. Rationes Contrariae. 291
§. IV. Aliqua Quaestio Resolvuntur. 291
Dubium Quintum. Utrum Gratia Habituali sit realiter idem cum Charitate? 292
§. I. Resolutio. 292
§. II. Argumenta Contraria. 293
§. III. Quomodo Virtutes effluant a Gratia. 294
Dubium Sextum. In quo, ut in Subiecto immediato, sit Gratia Habituali? 294
§. I. Resolutio Dubii. 294
§. II. Rationes Contrariae. 295
§. III. An Creatura Irrationalis sit Subiectum capax Gratiae? 295
Dubium Septimum. Utrum solus Deus sit Causa Principalis Gratiae? 296
§. I. Certa praemittuntur. 296
§. II. Resolutio Dubii. 296
§. III. Contrariae Rationes. 297
Dubium Octavum. An Deus sit Causa Gratiae per Creationem? 298
§. I. Resolutio Dubii. 298
§. II. Rationes Secularium. 299
Dubium Nonum. An Homo Viator possit certo scire, se esse in Gratia, tali Certitudine, ut nequeat ei subesse falsum? 299
§. I. Variis praemittuntur. 299
§. II. Assertio Catholica contra Sectarios. 300
§. III. Sectariorum Fundamenta. 300
§. IV. Examinatur Doctrinae Catholicorum Sententia. 302
§. V. An, seclusi Revelationis, possit Homo Viator esse certus de sui Praedestinatione? 302

TRACTATUS VII.

De Justificatione Peccatoris.

QUESTIO PRIMA.

De Essentia Justificationis.

Dubium Primum. Utrum Justificatio Impii sit Remissio Peccatorum. 304
§. I. Explicatur Justificationis Notio. 304
§. II. Resolutio Dubii. 304
Dubium Secundum. An in Justificatione Impii Peccata sic remittantur, ut vere auferantur, & deleantur. 305
§. I. Catholica Veritas contra Sectarios. 305
§. II. Haereticorum Fundamenta. 305
Dubium Tertium. An Justificatio fiat per solum Justitiam Christi nobis Imputatam, an per Justitiam Intrinsecam? 306
§. I. Sectariorum Error. 306
§. II. Assertio Catholica. 306
§. III. Sectariorum Fundamenta. 307
Dubium Quartum. An sola Gratia Habituali sit Causa Formalis Justificans? 308
§. I. Aliqua Praeantur. 308
§. II. Ponitur Resolutio. 308
§. III. Rationes Vazquez. 308
§. IV. Quid dicendum sit de Potentia Dei Absoluta. 309
Dubium Quintum. An possit Homo a Peccato mundari sola Extrinsicis Dei Condonatione, absque ulla sui intrinsicae mutatione? 310
§. I. Resolutio Dubii. 310
§. II. Argumenta Contraria. 310
§. III. Quomodo remittatur Peccatum Veniale. 311
Dubium Sextum. An possit remitti unum Peccatum Mortale, non remissis omnibus? 311
§. I. Resolutio Dubii. 311
§. II. Rationes Contrariae. 311
Dubium Septimum. An Gratia ex Natura rei opponatur cum Peccato Mortali? 312
§. I. Resolvitur Dubium. 312
§. II. Contraria Fundamenta. 312
Dubium Octavum. An de Potentia Dei Absoluta fieri possit, ut sibi coexistant in eodem Subiecto Peccatum, & Gratia? 313
§. I. Resolutio Dubii. 313
§. II. Solvuntur Rationes Contrariae. 314

QUESTIO SECUNDA.

De Dispositionibus ad Justificationem.

Dubium Primum. An Homo Adultus per Motum Liberi Arbitrii se disponere debeat ad Gratiam Justificantem? 314
§. I. Explicatur Dubium. 314
§. II. Veritas Catholica. 315
§. III. Contraria fundamenta. 315
Dubium Secundum. An ad Justificationem requiratur Motus Eidei, & quomodo debeat esse haec Fides? 316
§. I. Resolutio Prioris Partis: Fidem requirit. 316
§. II. Errores Haereticorum circa Fidem ad Justificationem necessariam. 316
§. III. Fides non est Fiducia. 316
§. IV. An Fides Justificans sit Notitia, an Assensus? 317
§. V. Quodnam sit fidei Justificantis Objectum. 317

De

Dubium Tertium. An Fides sola sufficiat ad Justificationem? 318
 §. I. Resolutio Dubii. 318
 §. II. Aethololorum Fundamenta. 318
Dubium Quartum. De Ceteris Dispositionibus ad Justificationem. 319
 §. I. De Timore. 319
 §. II. De Spe Veniæ, & inchoata Dei Dilectione. 319
 §. III. De Dilectione Dei. 319
 §. IV. De Odio, ac Derelictione Peccati. 319
 §. V. De Proposito suscipiendi Baptismum, vel Pœnitentiæ Sacramentum, Vitæ Emendandæ, & Observantiæ Preceptorum. 320
 §. VI. De ultima dispositione ad Justificationem, a quo Principio fit. 320
 §. VII. An Justificatio sit maximum opus Dei; & an Miraculosum? 320

TRACTATUS VIII.

De Merito Justii.

QUESTIO PRIMA.

De Essentia, Divisione, & Existentia Meriti.

Dubium Primum. Quid, & quotuplex sit Meritum. 321
 §. I. Essentia Meriti. 321
 §. II. Quotuplex sit Meritum. 321
Dubium Secundum. An Homo Justus possit aliquid a Deo mereri de Condigno? 321
 §. I. Catholica veritas contra Sectariorum. 321
 §. II. Sectariorum Argumenta. 322
Dubium Tertium. An Retributio vitæ Eternæ pro Meritis sit Actus Justitiæ, & ejus? 324
 §. I. Resolutio Dubii. 324
 §. II. Solutio Objectionum. 324
 §. III. Aliqua ex dictis colliguntur. 325

QUESTIO SECUNDA.

De Conditionibus Requisitis ad Meritum.

Dubium Primum. An Actus Meritorius debeat esse Liber, & qua Libertate? 326
 §. I. Resolutio Prior. 326
 §. II. Posteriores Resolutiones. 326
Dubium Secundum. An Actus Meritorius debeat esse Bonus, & in Obsequium Dei? 327
 §. I. Resolutio Prior Pars. 327
 §. II. Resolutio Pars Posterior. 327
Dubium Tertium. An ad Meritum requiratur Status Viæ, & Status Gratiæ? 327
 §. I. Resolutio Prima Pars. 327
 §. II. Resolutio Secunda Pars. 327
 §. III. Rejiciuntur quæ Militant contra Secundam Assertionem. 328
Dubium Quartum. An Meritum spectet ad Charitatem; & quomodo ad illud debeat Charitas influere? 328
 §. I. Resolutio Prima Pars. 328
 §. II. Ex dictis Aliqua Inferuntur. 329
 §. III. Quale sit Imperium Charitatis ad Meritum Requisitum. 329
Dubium Quintum. An ad Meritum Hominis coram Deo requiratur Divina Ordinatio, promissio, & Pactum? 330
 §. I. Resolutio Dubii. 330
 §. II. Solutio Objectionum. 331

QUESTIO TERTIA.

De his, quæ Cadunt sub Merito.

Dubium Primum. An Homo possit Mereri primam Gratiam, sive Auxiliantem, sive Justificantem sibi, vel aliis? 331
 §. I. Resolutio de Gratia Actuali. 331
 §. II. Resolutio de prima Gratia Justificante. 331
 §. III. Resolutio de Merito primæ Gratiæ Alteri. 332
Dubium Secundum. An possit Homo sibi Mereri, ut Reparet post Lapsum? 332
 §. I. Resolutio quoad Meritum de Condigno. 332
 §. II. Resolutio de Merito Congruo. 333
Dubium Tertium. An Homo Justus possit sibi Mereri Augmentum Gratiæ, & Charitatis; & hoc de Condigno? 333
 §. I. Resolutio Catholica. 333
 §. II. Objectionum Solutio. 333
 §. III. Duo quæritæ Resolvuntur. 334
Dubium Quartum, & Ultimum. Utrum Homo possit Perleverantiam Mereri? 334
 §. I. Resolutio Dubii. 334
 §. II. Objectiones Solvuntur. 335

TRACTATUS IX.

De Fide Theologica.

QUESTIO PRIMA.

De Natura Fidei Divinæ.

Dubium Primum. Quodnam sit Objectum Fidei Divinæ. 334
 §. I. Resolutiones Dubii. 334
 §. II. Objectiones contra Præfatas Resolutiones. 337
Dubium Secundum. An Ultima Resolutio Assensus Fidei unica fiat in Divinum Testimonium; An vero etiam in Aliquid Aliud? 337
 §. I. Non Fieri in Humanum Ratiocinium. 337
 §. II. Non fieri in solam Sacram Scripturam. 338
 §. III. Non fieri in Spiritum Particularem, seu Privatum. 339
 §. IV. An fiat in Propositionem Ecclesiæ? 339
 §. V. Objectiones contra duas ultimas Assertiones. 340
Dubium Tertium. An Revelatio Privata fiat, Objectum Revelatum esse credendum Fide Theologica? 341
 §. I. Explicatio Dubii. 341
 §. II. Resolutio. 341
Dubium Quartum. An Assensus Fidei sit Complexus, & an discursivus? 342
 §. I. Resolvitur Prima Pars. 342
 §. II. Resolvitur Secunda Pars. 342
Dubium Quintum. An Fides infusa possit per se, sive per accidens, subesse falsum? 342
 §. I. Prioris Partis Resolutio. 342
 §. II. Posterioris Partis Resolutio. 343
 §. III. Objectiones contra Posteriores Partem. 343
Dubium Sextum. An Deus in Se, vel in Natura Assumpta possit Mentiri, aut dicere Falsum? 344
 §. I. Explicatio Dubium. 344
 §. II. Prima Assertio Catholica. 344
 §. III. Secunda Assertio. 345
 §. IV. An Deus possit mentiri, vel dicere Falsum per suos Ministros? 345
 §. V. An Deus uti possit Verbis Æquivocis, & Amphibologicis in alio sensu, quam ab Auditoribus intelligantur? 346
 §. VI. An Falsa Doctrina possit a Deo Confirmari Miraculis Veris? 346
Dubium Septimum. An Objectum Fidei debeat esse Obcurum, ita sit non possit esse visum, aut evidenter cognitum? 347
 §. I. Resolutiones Dubii. 347
 §. II. Objectionum Solutio. 348
Dubium Octavum. Utrum Myſteria Fidei Divinæ sint evidenter credibilia? 349
 §. I. Resolutio Dubii. 349
 §. II. Motiva Credibilitatis afferuntur. 350
 §. III. A quo Principio procedat assensus Credibilitatis Myſteriorum Fidei. 351
Dubium Nonum. An Articuli Fidei progressu Temporis creverint? 351
 §. I. Aliqua Prænotantur. 351
 §. II. Resolutio Dubii. 352
 §. III. Solutio Objectionum. 352
Dubium Decimum. De Symbolis Fidei. 352
 §. I. Quædam Prænotantur. 353
 §. II. De Symbolo Apostolorum. 354
 §. III. De Symbolo Nicæno. 354
 §. IV. De Symbolo Constantinopolitano. 355

QUESTIO SECUNDA.

De Actu interno Fidei, ejusque Necessitate.

Dubium Primum. An ad Actum credendum requiratur Pia affectio Voluntatis? 357
 §. I. Quid sit Credere, & Quotuplex. 357
 §. II. Resolutio Dubii. 357
 §. III. Respondetur Objectionibus. 357
 §. IV. Aliqua pro pleniori noticia Piæ Affectio. 358
Dubium Secundum. An ad Justificationem, & Glorificationem sit necessaria Fides necessitate mediæ, & qualis Fides? 358
 §. I. Resolutio Primæ Partis. 358
 §. II. Solutio Objectionum. 359
 §. III. Resolutio Secundæ Partis. 359
Dubium Tertium. Quæ Credibilia Necessitate Præcepti Credenda sint Explicite? 360
 §. I. Certa Præmittuntur. 360
 §. II. Resolutiones Dubii. 360
 §. III. Aliqua obstantia proponuntur. 361
Dubium Quartum. An aliquorum Credibilium Fides Explicite Necessaria sit Necessitate Mediæ? 361
 §. I. Sententia Negans, ejusque Fundamenta. 362
 §. II. Sententia Affirmans præfertur. 362
 §. III. Respondetur Fundamentis Sententiæ Negantis. 363
Dubium Quintum. An Actus Fidei Theologicæ possit esse Moraliter Malus ex depravata Intentione finis inhonesti? 363
 §. I. Resolutio Dubii. 363
 §. II. Fundamenta Contraria. 364

QUESTIO TERTIA.

De Subiecto Fidei.

Dubium Primum. An Homo in sui Conditione, & Angeli pro Statu viæ habuerint Fidem Theologicam? 365
 §. I. Quædam Referuntur. 365
 §. II. Resolutio Dubii. 365
Dubium Secundum. An in Dæmonibus, & damnatis, Animabus in Purgatorio existentibus, & tandem in Beatitudine sit Fides Theologica? 365
 §. I. De Dæmonibus, & damnatis. 365
 §. II. De his, qui olim fuerunt in Limbo, & modo sunt in Purgatorio. 366
 §. III. De Beatitudine. 366
Dubium Tertium. An in Hæretico discredente unum Articulum Fidei maneat Fides Theologica circa Alios, quos credit? 367
 §. I. Resolutio Dubii. 367
 §. II. Occurritur Fundamentis Contrariis. 367
Dubium Quartum. An in Peccatore maneat Fides informis? 368
 §. I. An detur Fides informis, & quid sit? 368
 §. II. Resolutio Dubii. 369

QUESTIO QUARTA.

De Actu Externo Fidei.

Dubium Primum. An Confessio exterior Fidei sit Actus elicitedus a Fide? 370
 §. I. Resolutio Dubii. 370
 §. II. Solvuntur Argumenta Contraria. 370
Dubium Secundum. An detur Præceptum de Confitenda Exterius Fide? 370
 §. I. Existentiæ præcepti Affirmativi. 370
 §. II. Tempus Obligationis Præcepti. 371
 §. III. De præcepto Negativo. 371
Dubium Tertium. An liceat aliquando Verbo, vel Facto Negare Fidem? 372
 §. I. Resolutio Dubii. 372
 §. II. Hæreticorum Momenta. 372
 §. III. An Fidelis interrogatus ab habente Privatam Auctoritatem possit Fidem negare? 373
 §. IV. An pejus sit Exterius negare Fidem Verbis, an Facto? 373
 §. V. An qui Verbo, vel Facto negavit Fidem exterius, ea interiori corde retenta, subiciatur Ecclesiasticis Censuris contra Infideles latis? 373
Dubium Quartum. An liceat occultare Fidem, simulando Actiones Protestantivæ Falsæ, ac Damnatæ Sectæ? 374
 §. I. Præmittuntur Opinions. 374
 §. II. Resolutio Dubii. 374
 §. III. Contrariis Satisfit. 375
Dubium Quintum. An liceat Viro Christiano in Terris Infidelium, aut signo, aut Velle protestativa, vel distinctiva eorum sectæ? 376
 §. I. Quædam supponuntur. 376
 §. II. Resolutio Dubii. 376
 §. III. Solvuntur Contraria. 377
 §. IV. An liceat Fidelis ad Fidem occultandam vefci coram Infidelibus Cibis Prohibitis? 377
 §. V. An liceat Christiano inter Turcas commoranti, Nomina Turcica sibi imponere? 378
Dubium Sextum. An liceat Fidelibus, & Catholicis adire Tempia Infidelium, & Hæreticorum? 379
 §. I. Quædam prænotantur. 379
 §. II. Resolutio Dubii. 379
 §. III. Respondetur Contrariis. 380
Dubium Septimum. Resolvuntur casus circa præsentem Materiam. 380
 §. I. Tres Casus. 380
 §. II. Alii Casus. 381
 §. III. Alii Casus prosequuntur. 381
Dubium Octavum. An in Persecutione contra Fidem licitum sit ad vitandam Mortem, Fugam Arripere? 382
 §. I. Resolutiones Dubii. 382
 §. II. Respondetur Objectionibus. 383

TRACTATUS X.

De Infidelitate.

QUESTIO PRIMA.

Infidelitas quid sit, & quotuplex.

Dubium Primum. An Infidelitas Negativa sit Peccatum? 384
 §. I. Resolutio Dubii. 384
 §. II. Solutio Argumentorum. 384
Dubium Secundum. An Infidelitas Privativa sit Peccatum? 385
 §. I. Resolutio Dubii. 385
 §. II. Satisfit Objectis. 385
Dubium Tertium. Quot sint Species Infidelitatis, & quæ? 386
 §. I. Resolutio Dubii. 386
 §. II. Solvuntur Objectiones. 387
 §. III. Aliqua Quæritæ. 387

Dubium Quartum. Ad quam Speciem Infidelitatis pertineat Antichristianismus, & Apostasia a Fide. 388
 §. I. De Antichristianismo. 388
 §. II. De Apostasia a Fide. 388
Dubium Quintum. Quid sit Apostasia a Religione, & ab Ordine; & quomodo contingat. 389
 §. I. De Apostasia a Religione. 389
 §. II. De Apostasia ab Ordine. 390

QUESTIO SECUNDA.

De Schismate.

Dubium Primum. Quid sit Schisma. 391
 §. I. Quædam prænotantur. 391
 §. II. Resolvitur Dubium. 391
Dubium Secundum. Varia circa Schisma Examinantur. 392
 §. I. An in Schismatico maneat Spiritualis Potestas. 392
 §. II. An Schismaticus ipso Facto amittat Potestatem? 392
 §. III. De Pœnis contra Schismaticos. 393

QUESTIO TERTIA.

De Fidelibus compente ad Infideles.

Dubium Primum. An liceat Fidelibus cum Infidelibus Disputare? 394
 §. I. Mens Sancti Thomæ. 394
 §. II. Quædam Notantur ex parte Disputantium. 394
 §. III. Ulteriora Dubia ex parte disputantium, & etiam ex parte Audientium. 395
Dubium Secundum. In quibus possint Fideles cum Infidelibus Communicare. 396
 §. I. Præmittitur Certa. 396
 §. II. In quibus vetent, Communicare Fideles cum Infidelibus. 396
 §. III. De Contractibus inter Fideles & Infideles. 397
Dubium Tertium. Quale Crimen, & quales Pœnas incurrant Fideles cum Infidelibus Communicantes. 399
 §. I. De Communicantibus cum non Baptizatis. 399
 §. II. De Communicantibus cum Hæreticis, & Apostatis. 400

QUESTIO QUARTA.

De Compulsione Infidelium ad Fidem.

Dubium Primum. An Infideles, qui Fidem Christianam nunquam susceperunt, subditi tamen sint, Principibus Christianis, possint Compelli ad Fidem? 400
 §. I. Resolutio Dubii. 400
 §. II. Rationes Contrariæ. 401
 §. III. An Infideles Subditi Christianis compelli possint ad observandam Legem Naturæ? 402
Dubium Secundum. De Infidelibus non Subditis. 403
 §. I. An Ecclesia Potestatem habeat eos compellendi ad Fidem &c. 403
 §. II. An ob Infidelitatem possint Infideles Spoliari suis bonis, & Dominio? 404
 §. III. Alia Dubia Solvuntur. 404
Dubium Tertium. An Hæretici sint compellendi ad Fidem? 405
 §. I. Sancti Augustini Mens. 405
 §. II. Resolutio Dubii. 405

TRACTATUS XI.

De Spe Theologica.

QUESTIO PRIMA.

De Spe quoad ejus Essentiam.

Dubium Primum. An Spes inter Virtutes Theologicas sit Recensenda? 406
 §. I. Prior Resolutio. 406
 §. II. Resolutio Posterior. 407
Dubium Secundum. Quodnam sit Objectum Spei. 407
 §. I. Resolvitur de Objecto Immediato Quod. 407
 §. II. Resolvitur de Objecto Formali Quod, Quo. 408
 §. III. Quæritæ aliqua Proponuntur. 409

QUESTIO SECUNDA.

De Subiecto Spei.

Dubium Primum. An in Beatitudine sit Spes; & an fuerit in Christo? 409
 §. I. Quædam Supponuntur. 409
 §. II. Resolvitur de Beatitudine. 410
 §. III. Resolvitur de Christo Domino. 410
Dubium Secundum. An in Dæmonibus, & Animabus, quæ fuerunt in Limbo, & modo sunt in Purgatorio, sit Spes Theologica? 410
 §. I. Resolvitur Damnatibus. 410
 §. II. De Animabus olim in Limbo, & nunc in Purgatorio existentibus. 411
Dubium Tertium. In quibus sit Spes in hac Vita; & an sit Certa? 411
 §. I. Resolutio Prioris Partis. 411
 §. II. 411

X

§. II. Quali Cerditudine gaudeat Spes. 414
Dubium Quartum. An ille, cui facta esset Revelatio de propria Diminatione, possit adhuc, & teneatur, suam sperare Beatitude Spe Theologica? 412
 §. I. Resolvitur Dubium. 413
 §. I. Præmittuntur scitu Necessaria. 412
 §. III. Solvuntur Opposita. 413
 §. IV. De Desperatione. 414

TRACTATUS XII.
De Charitate.
QUÆSTIO PRIMA.
De Charitate secundum Essentiam.

Dubium Primum. An Charitas sit Vera Amicitia inter Deum, & hominem? 415
 §. I. Resolvitur Dubium. 415
 §. II. Contrariis Respondetur. 415
Dubium Secundum. An Charitas sit aliquid Creatum in Anima? 416
 §. I. Statuitur Veritas. 416
 §. II. Solvuntur Argumenta. 417
Dubium Tertium. Quodnam sit objectum Formale Charitatis? 417
 §. I. Resoluciones Dubii. 417
 §. II. Respondetur Contrariis. 418
 §. III. An eadem sit Charitas, qua diligitur Deus, & qua diligitur Proximus propter Deum? 419
Dubium Quartum. Quenam sint Objecta Materialia Charitatis? 419
 §. I. De Dilectione sui ipsius. 419
 §. II. De Dilectione Proximi. 420
Dubium Quintum. An Inimici sint ex Charitate diligendi? 420
 §. I. Prior Resolutio. 420
 §. II. De Dilectione Inimicorum in Lege Veteri, & Naturali? 421
 §. III. An sit de Necessitate Charitatis, quod Aliquis signa, & effectus Dilectionis Inimico exhibeat? 422
Dubium Sextum. An sit Magis Meritorium diligere Inimicum, quam Amicum? 423
 §. I. Resolutio Dubii. 423
 §. II. Solutio Contrariorum. 424

QUÆSTIO SECUNDA.
De qualitate, acquisitione, & augmento Charitatis.

Dubium Primum. An Charitas sit Excellentissima Virtutum? 425
 §. I. Opiniorum Varietas. 425
 §. II. Resolutio Dubii. 425
 §. III. Respondetur Contrariis. 425
Dubium Secundum. An Charitas acquiratur per Infusionem? 426
 §. I. Resolutio Dubii. 426
 §. II. An Charitas Infundatur secundum capacitatem Naturalium? 427
Dubium Tertium. An Charitas possit Augeri; & Quomodo hoc fiat? 427
 §. I. Resolvitur Prior Pars. 427
 §. II. Aliæ Resoluciones De Modo Augmenti. 428
Dubium Quartum. An Quolibet Actus Charitatis, etiam Remisso, Charitas Augceatur: & an Statim? 429
 §. I. Resolutio Dubii. 429
 §. II. Ex Prælaudata S. Th. Doctrina aliqua Resolvuntur. 429

QUÆSTIO TERTIA.
De Necessitate, & Ordine Charitatis.

Dubium Primum. Utrum detur Speciale Præceptum Charitatis? 431
 §. I. Quid in hac Re senserint Aliqui. 431
 §. II. Resolutio Dubii. 432
 §. III. Solutio Objectionum. 431
 §. IV. Quando urgeat Obligatio Præcepti Dilectionis Dei. 432
Dubium Secundum. An hoc præceptum dilectionis Dei in hac Vita possit impleri? 433
 §. I. Resolutio Dubii. 433
 §. II. Sæctiariorum Fundamenta. 434
Dubium Tertium. An ordo Charitatis cadat sub præcepto, & qualis sit ille Ordo? 434
 §. I. Resolutio Prioris Partis. 434
 §. II. Qualis in Dilectione Dei, & sui tenendus sit Ordo. 435
 §. III. De Amore sui comparate ad bonum Proximi. 436
Dubium Quartum. Quenam sit ordinata Proximorum ex Charitate Dilectio. 437
 §. I. An unus Proximus sit magis diligendus, quam alius? 437
 §. II. Utrum ex Proximis sint magis diligendi meliores, quam nobis conjunctiores? 437
 §. III. Qualis sit tenendus ordo dilectionis inter Conjunctos? 438
Dubium Quintum. De Eleemofyna ejusque obligatione. 440
 §. I. Eleemofyna quid sit, & quotuplex? 440
 §. II. An Eleemofyna sit in Præcepto? 440
 §. III. De quo Eleemofyna faciendi sit, & quo Tempore obliget? 441
 §. IV. Quanam possint Eleemofynam facere? 442

TRACTATUS XIII.
De Jure, & Justitia.
QUÆSTIO PRIMA.
De Jure.

Dubium Primum. Utrum Jus sit Objectum Justitiæ. 433
 §. I. Variæ Juris Acceptiones. 433
 §. II. Resolutio Dubii. 434
 §. III. Contrariorum Solutio. 434
Dubium Secundum. De Divisione Juris in naturale, & positivum humanum. 445
 §. I. Traditur præfata divisio. 445
 §. II. Resoluciones Dubii. 445
Dubium Tertium. Juris Positivi Humani Divisio. 446
 §. I. Jus Ecclesiasticum, seu Canonicum. 446
 §. II. Jus Civile. 446
Dubium Quartum. De Jure Gentium, an sit idem cum Jure Naturali. 447
 §. I. Paucis explicatis Resolvitur Dubium. 447
 §. II. Solutio Contrariorum. 447
 §. III. Aliqua Quæstio circa Jus Gentium. 448
 §. Ultimum. Dividitur Jus Theologicum. 449

QUÆSTIO SECUNDA.
De Justitia, ejusque Natura.

Dubium Primum. Quid sit Justitia. 449
 §. I. Definitio Justitiæ. 449
 §. II. Solvuntur ea, quæ obstant contra dicta. 449
Dubium Secundum. Variorum Examen circa Naturam Justitiæ. 450
 §. I. An debeat esse ad Alterum? 450
 §. II. An Justitia debeat esse ex Propriis? 451
 §. III. An Justitia Procedere debeat ex Indebitis? 451
 §. IV. An Medium Justitiæ sit Medium Rei, an Rationis. 451

QUÆSTIO TERTIA.
De divisione Justitiæ.

Dubium Primum. De Justitia Generali, & Particulari. 452
 §. I. Afferitur Divisio, & Explicatur. 452
 §. II. An Justitia Legalis veram habeat Rationem Justitiæ? 452
 §. III. Aliqua pro pleniori Justitiæ Legalis Notitia. 453
Dubium Secundum. De Justitia distributiva, & commutativa. 454
 §. I. Dividitur Justitia particularis in distributivam, & commutativam. 454
 §. II. Quomodo distinguantur Justitia commutativa & distributiva? 454
 §. III. An Justitia distributiva sit vera Justitiæ species? 455
 §. IV. De Justitia vindicativa. 455

QUÆSTIO QUARTA.
De Subjecto Justitiæ.

Dubium Primum. An in Deo erga hominem, & in homine erga Deum sit Justitia vere commutativa? 456
 §. I. Aliqua Prænotantur. 456
 §. II. Resolutio partis Partis Dubii. 456
 §. III. Respondetur Objectionibus. 457
 §. IV. Resolutio posterioris Partis Dubii. 457
Dubium Secundum. An in Deo detur Justitia Distributiva erga homines? 458
 §. I. Resolutio Dubii. 458
 §. II. Respondetur Contrariis. 458
Dubium Tertium. An inter Patrem & Filium, Maritum & Uxorem, Dominum & Servum detur perfecta Justitia? 459
 §. I. Resolvitur de Patre erga Filium invicem. 459
 §. II. De Marito & Uxore, Domino & Servo. 460

QUÆSTIO QUINTA.
De Jure, & Dominio.

Dubium Primum. Quid sit Jus Activum, quid Dominium, & quotuplex? 461
 §. I. Variæ Juris Activi acceptiones. 461
 §. II. Quid sit Dominium. 461
 §. III. Quotuplex sit Dominium Proprietatis. 462
 §. IV. De Speciebus Dominii utilis. 462
Dubium Secundum. An in rebus unico usu consumptibilibus sit separabilis usus a Dominio. 463
 §. I. Aliqua pro intelligentia. 463
 §. II. Prior Resolutio. 464
 §. III. Posterior Resolutio. 464
 §. IV. Objectiones contra Præfata Asserta. 465
Dubium Tertium. An Licitum, & Laudabile sit, Resum Temporalium Dominium abdicare? 466
 §. I. An

§. I. An Christus Temporalium Resum tam in Particulari, quam in Communi Dominium abdicaverit? 466
 §. II. Resolutio Dubii. 466
Dubium Quartum. An Licitum sit etiam Christianis Dominium in Res Temporales habere? 467
 §. I. De Resum Divisione. 467
 §. II. Resolutio Dubii. 468
 §. III. Contraria Solvuntur. 468
Dubium Quintum. An etiam Viris Ecclesiasticis, immo & ipsi Ecclesiæ, Proprium, ac Dominium temporale habere licitum sit? 469
 §. I. Errores circa hoc. 469
 §. II. Resolutio Prior. 469
 §. III. An Romanus Pontifex habere possit Dominium temporale? 470
 §. IV. Objectiones Contra Præfata. 471
Dubium Sextum. Quid, & Quotuplex sit Possessio: quomodo acquiratur, & deperdatur. 472
 §. I. Quid sit Possessio. 472
 §. II. Quotuplex sit Possessio. 472
 §. III. Quor Modis Acquiratur, vel Amittatur Possessio. 472

QUÆSTIO SEXTA.
De Modis acquirendi Dominium.

Dubium Primum. De Venatione, Aucupio, Piscatione. 473
 §. I. De Animalibus Manfactis. 473
 §. II. De Feris Sylvestribus. 473
 §. III. Quomodo Venatio, Aucupium, & Piscatio fieri possint illicita. 474
Dubium Secundum. De Acquisitione Domini super Bona Inventa, Domino Carentia. 475
 §. I. De Bonis Domino Carentibus in Genere. 475
 §. II. De Mineralibus, & Theauris. 475
Dubium Tertium. De Inventione Bonorum Incertorum. 475
 §. I. Quædam Præmittuntur. 475
 §. II. Referuntur Prima opinio. 476
 §. III. Referuntur, & Elicitur posterior opinio, & Respondetur Fundamentis prioris. 476
Dubium Quartum. De Modis Acquirendi Dominium per Alluvionem, Accessionem &c. 476
 §. I. De Alluvione. 476
 §. II. De Accessione. 477
 §. III. De Specificatione, Confusione, & Commixtione. 477
Dubium Quintum. De Modo Acquirendi Dominium per Prescriptionem, sive Usucapionem. 477
 §. I. Quid sit Prescriptio. 477
 §. II. Resolutio Dubii. 477
 §. III. Rationes Contrariæ. 478
Dubium Sextum. Conditiones Requisitæ ad Legitime Prescribendum. 478
 §. I. Quenam Res sint Inhabiles ad Prescribendum. 478
 §. II. Quomodo Bona Fides requiratur ad Prescribendum. 479
 §. III. Quando Salvetur Bona Fides. 479
 §. IV. De Titulo Requisito ad Prescribendum. 481
 §. V. De Tempore ad Prescribendum Requisito. 481
 §. VI. De Beneficentia Restitutions in Integrum contra Prescriptionem. 482

QUÆSTIO SEPTIMA.
De Subjecto Domini in Communi.

Dubium Primum. Quenam Natura sit Capax Domini. 483
 §. I. Resolvitur de Creaturis Irrationalibus. 483
 §. II. Resolvitur de Naturis Rationalibus. 483
 §. III. An Peccatores, & Infideles sint Domini Capaces? 483
 §. IV. De Religiosis, an Capaces sint Domini? 483
Dubium Secundum. An Christus sit totius Orbis Dominus? 484
 §. I. Status Questionis, & Opiniorum Varietas. 484
 §. II. An Christus fuerit Rex Israelis, vel Jure Hæreditario, vel populi Judicis Consensus? 485
 §. III. An Christus fuerit, & sit, in quantum Homo, Monarcha, & Dominus totius Orbis a Deo Constitutus? 485
 §. IV. Solvuntur Objectiones in Contrarium. 486
Dubium Tertium. An Papa dici possit, & sit Dominus Temporalis totius Orbis? 487
 §. I. De Potestate indirecta. 487
 §. II. De Potestate Directa. 488
 §. III. Respondetur Contrariis. 488
Dubium Quartum. An Imperator dici possit, & sit Dominus totius Orbis? 489
 §. I. Resolvitur Dubium. 489
 §. II. Argumenta Contraria. 490

QUÆSTIO OCTAVA.
De Objecto Domini.

Dubium Primum. An Angeli, Cæli, & homines cadant sub hominis Dominio? 491
 §. I. De Angelis, & Cælis. 491
 §. II. De homine respectu alterius hominis. 491
Dubium Secundum. An Homo sit Dominus suæ Vitæ, & Memoriorum? 492
 §. I. Resolutio Dubii. 492

XI

§. II. Objectiones, & aliqua quæstia solvuntur. 492
Dubium Tertium. An homo sit Dominus suæ Famæ, & honoris? 493
 §. I. Resolutio Dubii. 493
 §. II. Objectiones Solvuntur. 493
Dubium Quartum. An penes duos possit esse Dominium in Solidum in eandem rem. 494
 §. I. Quædam Prænotantur. 494
 §. II. Resolvitur Dubium. 494
 §. III. Solvuntur Contrariæ Rationes. 495

TRACTATUS XIV.
De Restitutione.
QUÆSTIO PRIMA.
De Essentia Restitutionis, ejusque Obligatione.

Dubium Primum. An restitutio sit Actus Justitiæ Commutativæ? 496
 §. I. Exponitur Restitutionis Natura. 496
 §. II. Resolvitur Dubium. 496
 §. III. Objectionibus sit Satis. 496
Dubium Secundum. An restituere quod Ablatum est, sit necessarium ad Salvum? 497
 §. I. Resolutio Dubii. 497
 §. II. Respondetur Objectionibus. 497
Dubium Tertium. An Restitutio statim faciendi sit? 498
 §. I. Resolutio Dubii. 498
 §. II. Respondetur Objectionibus. 499
Dubium Quartum. Quenam sint Causæ Excusantes a Restitutione Statim Facienda. 500
 §. I. De Impotentia. 500
 §. II. Objectiones contra Dicta. 501
 §. III. Aliæ Causæ excusantes a Restitutione. 502
Dubium Quintum. Quo Ordine Facienda sit Restitutio. 502
 §. I. Quis, secundum Jus Naturale, Ordo Servandus sit. 502
 §. II. De Ordine servando secundum Leges Positivas. 503

QUÆSTIO SECUNDA.
Quanam Tenentur Restituere.

Dubium Primum. De eo, qui Læsit Alterum in Bonis Animæ. 503
 §. I. Exponuntur Radices Restitutionis. 503
 §. II. Resolutio Dubii. 504
 §. III. Aliæ Scoti Rationes in Contrarium. 505
Dubium Secundum. De eo, qui avocavit aliquem ab Ingressu in Religionem, vel ab Ea Revocat jam Professum. 505
 §. I. Resolutio Prioris Partis. 505
 §. II. Resolutio Posterioris Partis. 506
Dubium Tertium. De eo, qui Injuste impedit Alterum a Consecutione Officii, Beneficii, vel alterius Boni. 507
 §. I. Certa Præmittuntur. 507
 §. II. Resolutio Prior. 507
 §. III. Solvuntur Contraria, & Statuitur, quam Justitiam tenentur Collator servare in Conferendo. 507
 §. IV. Resolutio Posterior; & Quædam Confectaria. 508
Dubium Quartum. De eo, qui Læsit aliquem in Bonis Corporis, vel eum Occidendo, vel Mutilando. 509
 §. I. An Tenentur Restituere pro Læsione Personali? 509
 §. II. An Tenentur Restituere pro Damno Reali? 510
 §. III. Cui faciendi sit Restitutio Damnorum, ex Homicidio proventientium. 511
 §. IV. De Compensatione faciendi ab Hæredibus Perceptoris, vel eum Occidendo. 512
Dubium Quintum. De eo, qui vitia Virginitatis. 512
 §. I. De Vitiantur Consentientem. 512
 §. II. De Vitiantur per Vim, Fraudem, aut Minas, &c. 513
Dubium Sextum. De eo, qui Adulterium Commisit? 514
 §. I. Prior Resolutio. 514
 §. II. Aliæ Resoluciones. 514
 §. III. Quid de Adultera dicendum sit. 514

QUÆSTIO TERTIA.
De Restitutione Famæ.

Dubium Primum. Quor Modis Famæ, vel Honoris Læsio Contingat. 515
 §. I. Quid sit Famæ, & Honor. 515
 §. II. Resolutio Dubii. 515
 §. III. An detractio, & contumelia sint Peccatum Mortale? 516
Dubium Secundum. Quandonam Incurratur Obligatio Famam Restituendi, & quando non? 516
 §. I. An Famæ Ablata sit Restituenda? 516
 §. II. Resolutio Dubii? 517
 §. III. Illata ex dictis §. Præcedente. 517
 §. IV. Aliqua Quæstia proposita, & Soluta. 518
Dubium Tertium. De Modo Restituendi Famam. 519
 §. I. De eo, qui Detraxit, Falsum dicendo. 519
 §. II. De eo, qui Detraxit, Verum dicens, sed Injuste. 520
Dubium Quartum. Aliqua Quæstia pro Complemento. 520
 §. I. An

§. I. An Infamator cum Detrimento propriæ Famæ teneatur Restituere? 520
 §. II. An si Restitutio Famæ sit Impossibilis, teneatur Infamator Damnum, in Famâ illatum, Pecunia Compensare? 521
 §. III. An Infamatus possit condonare Restitutionem? 521

QUÆSTIO QUARTA.

Quid, & Cui Restituendum sit.

Dubium Primum. An Aliquando debeat quis restituere plus, quam abtulit? 522
 §. I. Aliqua Prænotantur. 522
 §. II. Resolutiones Dubii. 522
Dubium Secundum. An Aliquando teneatur quis restituere quod non abtulit? 523
 §. I. De Restitutione ex damno dato. 523
 §. II. Resolutiones Dubii. 524
Dubium Tertium. Quibus Facienda sit Restitutio. 524
 §. I. An Res sit Restituenda ei, a quo est Ablata? 524
 §. II. An Res restituenda sit ei, a quo est accepta, quando prævidetur, et fore nocivam? 525
 §. III. De Restitutione, quando Dominus Rei est Ignoratus. 526
 §. IV. Alia duo Resolvuntur. 528

QUÆSTIO QUINTA.

De Debita Restitutione, ex Illicita Datione, & Acceptatione.

Dubium Primum. De Datione Licita, sed ob turpem causam. 529
 §. I. Quædam pro Intelligentia. 529
 §. II. Resoluitur Dubium. 529
 §. III. Contraria fundamenta. 529
Dubium Secundum. De Datione, & acceptatione illicita ratione Materie, qualis est Simoniaca. 530
 §. I. Quid, quotuplex, & an illicita sit Simonia? 530
 §. II. An Simoniacus teneatur Restituere? 531
 §. III. Quo Jure Simoniacus obligetur ad Restitutionem? 531
 §. IV. Cui Simoniacus debeat restituere. 533
Dubium Tertium. De Datione illicita in seipsa ex Parte Dantis, & Recipientis. 533

§. I. Explicatio Dubii. 533
 §. II. Resolutio. 533
Dubium Quartum. De datione licita ex parte dantis, illicita vero ex parte recipientis. 534
 §. I. Varia Supponuntur. 534
 §. II. De Recipiente pro eo, ad quod teneatur ex Iustitia. 534
 §. III. De Recipiente pecuniam recipiente, quando Iustitia est dubia, & probabilis pro utraque parte. 535
 §. IV. De Recipiente pretium pro eo, ad quod teneatur ex aliis virtutibus. 535
Dubium Quintum. An Possessor bonæ Fidei obligetur restituere. 535
 §. I. Resolutio Dubii. 535
 §. II. De Possessore bonæ Fidei quæsitâ quædam. 536
 §. III. De Obligatione commodatarii, & depositarii. 538
Dubium Sextum. De Obligatione Possessoris malæ, vel dubiæ Fidei. 539
 §. I. Resolutiones pro Priori Parte. 539
 §. II. Resolutiones pro Posteriori Parte. 540
Dubium Septimum. De his, qui alterius Damno Cooperantur. 541
 §. I. Quædam Generalia Supponuntur. 541
 §. II. Solvuntur quæsitâ Generalia. 541
Dubium Octavum. De Singulis Modis, quibus Contingit ad Injustam Actionem Cooperari. 542
 §. I. Iustus. 542
 §. II. Consilium. 543
 §. III. Consensus. 543
 §. IV. Palpo, & Recursus. 544
 §. V. Participans. 544
 §. VI. Mutus, non Obstant, non Manifestans. 545
Dubium Nunc. Quo ordine restituere debeant Cooperantes ad Injustitiam. 546
 §. I. Resolutio Dubii. 546
 §. II. Quomodo omnes præfate causæ teneantur in Solidum restituere. 547
Dubium Decimum. De obligatione Restitutionis ex Parvis Furtis. 547
 §. I. Quænam materia sit sufficiens in Furto ad peccatum mortale. 547
 §. II. Resolutio Dubii. 548
 §. III. An quando plures per Minuta Furta grave Damnum inferunt uni, Singuli Mortaliter Peccent, & teneantur restituere? 549

TRA-

TRACTATUS PRIMUS DE ULTIMO FINE, SEU BEATITUDINE HOMINIS.

Osquam in Prima Parte egimus de Deo in se Uno, & Trino, Creatore omnium, & præcipue Angelorum, & hominis, transientes ad ea, quæ tractat D. Thom. in Prima Secundâ, primo occurrit agendum de Deo, ut ultimo fine, ac beatitudine; ad quam tendit homo, ac de mediis, quibus ad eam tendit, vel tendere potest, seu ab eo deicere. Nunc autem a fine ultimo, seu beatitudine Incipimus.

QUÆSTIO I.

De Ultimo Fine Hominis.

Primo (inquit Div. Thom. hæc qu. 1.) considerandum occurrit de ultimo fine humanæ vitæ, & deinde de his, per quæ homo ad hunc finem pervenire potest, vel ab eo deviare. Ex fine enim oportet accipere rationes eorum, quæ ordinantur ad finem. Et quia ultimus finis humanæ vitæ ponitur esse beatitudo, oportet primum considerare de ultimo fine in communi, deinde de beatitudine.

DUBIUM I.

Ultimus Hominis conveniat agere propter Finem.

§. I.

Variæ Finis acceptiones.

Variæ sunt divisiones finis. Unam tradit D. Thom. hæc qu. 1. art. 2. in finem cuius, & finem quo. Finis cuius est illa res, quam consequi intendimus, & cuius consequenda gratia, & amore, media eligimus, & cætera facimus, ut eam adipiscamur. Est hæc vera causa finalis, quam describit Philosophus lib. 2. Physic. text. 29. & 5. Metaph. text. 2. ait: finem esse id, cuius gratia fit aliquid. Finis quo est ipsa finis cuius, seu illius rei, quæ est finis, adeptio, & consecutio.

II. Secunda divisio finis est in finem operis, & finem operantis. Finis operis (docet D. Thom. in 2. dist. 1. qu. 1. art. 1. in corp.) est res illa, ad quam opus ex se ordinatur. Finis operantis est ea res, ad quam operans ordinat opus, quod fit. Sic finis ædificationis est domus; sed ædificatoris finis quoque est lucrum, ut ait D. Thom. 2. 2. qu. 141. art. 6. ad 1.

III. Tertia finis divisio est in finem cuius, modo supra explicato, qui scilicet intenditur; & in finem cui; id est cui queritur illa res, quæ est finis cuius. Quo sensu dixit Philosophus lib. 2. Physic. text. 24. hominem esse finem omnium artefactorum, eo quod omnia illa fiant homini, seu in hominis utilitatem. Unde Div. Thom. in 2. dist. 1. qu. 1. art. 3. ait: quod differenter homo dicitur finis, & divina bonitas; quia ex parte agentis divina bonitas est finis rerum, sicut ultimum intentum ab agente: sed natura humana non est intentum a Deo, quasi movens voluntatem ejus, sed sicut ad ejus utilitatem est ordinatus effectus ejus.

IV. Quarta tandem divisio est in finem ultimum, & non ultimum. Finis ultimus est, in quo voluntas ultimo sistit. Non ultimus est, in quo voluntas ultimo non sistit, sed ab eo ad ulteriorem finem procedit. Sicut dum volo deambulare, ut sim sanus; volo esse sanus, ut studeam; volo studere, ut saluti meæ, & aliorum cooperer; hoc autem volo ob gloriam Dei: hæc sola est finis ultimus, cæteri sunt fines non ultimi seu intermedii.

V. In præfenti cum D. Thoma loquimur præcipue de fine cuius: an scilicet homini conveniat agere propter finem; ita ut gratia, seu amore finis operetur. Loquimur tamen etiam de fine quo, seu de adeptione finis. Nam finis, ut res quædam est, cuius amore aliquid fit, & finis quo, seu rei adeptio, & consecutio, non sunt simpliciter duo fines, sed potius duæ partes, seu quasi partes integrantes eundem finem,

pecunia enim, & possessio pecunie non sunt duo fines avari, sed unus integer: nam avarus appetit pecuniam ut possidendam.

VI. Loquitur propterea S. Doct. in hoc art. 1. de fine operantis; quia loquitur de fine, quem homo in suis actionibus intendit; & de fine sive ultimo, sive non ultimo. Nam esse in hac quæstione de ultimo fine agere sibi proponat: autem ab universalioribus incipiens, de fine generalium sermones instituit; ut supposito, quod homo agat propter finem, procedat ad investigandum, an agat propter aliquem ultimum finem, quod prælat art. 4. His ergo suppositis.

§. II.

Resolutio affirmativa.

VII. Dico: Homini convenit agere propter finem. Ita D. Thom. hoc art. 1. Probat primo in arg. Sed contra hoc discursus: Omnia, quæ sunt in aliquo genere, derivantur a principio illius generis, id est ab eo, quod est præcipuum in eo genere; in eo tamen genere causæ, in quo est primum, & præcipuum. Quod videtur coincidere cum alio principio sumpto ex Arist. 10. Metaph. cap. 3. Primum in unoquoque genere est causa cæterorum in illo genere: sed finis est primum ac præcipuum, in genere operabilium ab homine, ut patet ex Phil. 2. Physic. text. 85. & 89. ergo omnia operabilia ab homine, ut homo est, derivantur, & causantur a fine, seu fine ab eo propter aliquem finem, quo movetur in intentione ad ea faciendâ. Major explicatur. Quia Deus in ordine causarum est primus in genere causæ finalis, efficientis, & exemplaris, in his tribus generibus omnes causæ creatæ ab eo dependent. Quia in genere intelligibilium, primum quoque sunt prima, omnes aliæ veritates in eo genere, in quo sunt prima, ab eis derivantur. Et quia Resurrectio Christi est prima, & præcipua in genere resurrectionis, ideo est causa efficiens, & exemplaris resurrectionis nostræ, ut probat D. Thom. 3. part. qu. 56. art. 1. in corp. & ad 3. Albedo etiam, quia est prima inter colores in genere causæ exemplaris, ideo in hoc genere ab ea dependent, & mensurantur: constituntur enim, & distinguuntur colores, secundum quod ad illam magis, vel minus appropinquant; & quia homo est primum inter animalia in genere causæ exemplaris, ab eo in hoc genere mensurantur: tanto enim sunt perfectiora, quanto magis naturalis eorum instinctus accedit ad rationem hominis. Ita explicatum principium assumptum a Divo Thoma evadit omnes difficultates, quæ ex non intelligentia ipsius fieri possunt. Quod autem obijci potest de puncto, quod est primum in linea, & de hora, quæ est prima in die; cum tamen nec punctum sit causa partium linearum, nec prima hora sit causa cæterarum horarum diei, non est ad rem: nam punctum est primum executionis, & situ in quantitate, non primum perfectione, sed minimum: primum autem, quod ponitur causa cæterorum, debet in eo genere esse primum, id est maxime tale. Unde Div. Thom. 1. part. qu. 2. art. 3. aliter explicans hoc principium, ait: Quod dicitur maxime tale in aliquo genere est causa omnium, quæ sunt illius generis: sicut ignis, qui est maxime calidus, est causa omnium calidarum. Prima autem hora diei est prima solum via executionis, & ordine durationis: unde ad casum non facit.

Minor autem principalis probatur. Illud enim est primum, ac præcipuum in genere operabilium ab homine, quod ratione suæ bonitatis allicit, & movet hominem ad operandum: sed hoc est finis; sed finem enim sanctus homo movetur ad vocandum medicum, ad sumendam potionem est amarâ. Si enim queratur ab infirmo: quare hæc facis? Respondet: propter sanitatem; ergo &c.

VIII. Secundo probat D. Thom. in corpore articuli, supponendo, quod non omnes actiones hominis sunt humane. Illæ enim solum proprie dicuntur humane, quæ sunt proprie hominis, in quantum est homo; differunt autem homo ab irrationalibus creaturis in hoc, quod est suarum actionum dominus: unde illæ solum actiones vocantur proprie humane, quarum homo est dominus per liberum arbitrium, nempe per rationem.

A